

КЫСКАЧА МАЗМУН

Даярдаган	: Жылдыз МАМЫРОВА
Университет	: Кыргыз-Түрк «Манас» университети
Багыты	: Педагогика
Иштин сыпаты	: Магистрдик диссертация
Беттердин саны	: xvi+ 101
Бүтүрүү датасы	: 06.06.2012
Илимий жетекчи	: п.и.д., профессор Нурбүбү АСИПОВА

Кыргызстанда кош тилдүү жогорку билимдин учурдагы абалы жана социалдык-педагогикалык өнүгүү негиздери (Бишкек шаарындагы жогорку окуу жайлардын мисалында)

Изилдөө ишинде Бишкек жогорку окуу жайларында эки тилде билим берүүнүн абалы, артыкчылыктары жана анда кездешкен кыйынчылыктар, эки тилде билим алып жаткан студенттердин бул маселе боюнча көз караштарын аныктоо жана сунуштарды иштеп чыгуу аракети жасалган. Бул иш киришүү, эки бөлүм, алардын курамында алты кичи бөлүм, корутунду жана изилдөө процессинде топтолгон маалымат жана тажрыйбалардан улам келип чыккан сунуштардан турат. Биринчи бөлүмдө кош тилдүүлүктүн лингвистикалык табиятына кыскача кайрылдык. Социолингвистикалык жана психолингвистикалык кубулуш катары аныктамалары жана мүнөздөмөлөрү, белгилүү бир белгилери боюнча классификация түрлөрү сыяктуу илимий-теориялык маалымат орун алган. Аны менен катар бул феномендин социалдык тажрыйбадагы ордун аныктоо аракети жасалган. Ошондой эле билим берүү инструменти катары кош тилдүүлүк боюнча Кыргызстандагы жана дүйнөлүк тажрыйбадан маалымат берилген. Экинчи бөлүмдө кош тилдүү жогорку билимдин өзгөчөлүктөрү жана анын өнүгүшүнүн социалдык-педагогикалык шарттары, жөнүндө баяндалган. Анда Бишкек шаарындагы жогорку окуу жайлардагы кош тилдүү жогорку билимдин тарыхы жана өзгөчөлүктөрү, кош тилдүү топтордогу студенттердин психологиялык-педагогикалык өзгөчөлүктөрү жөнүндө маалымат берилген. Жана дагы эки тилде билим алуунун артыкчылыктары жана кыйынчылыктарын аныктоо максатында студенттердин арасында жүргүзүлгөн сурамжылоо жана анын жыйынтыктары да баяндалган. Диссертациялык иштин аягында тиешелүү адабиятты жана маалымат булактарын изилдөө, сурамжылоо жүргүзүүнүн негизинде корутунду чыгарылган жана сунуштар иштелип чыккан.

Түйүндүү сөздөр: кош тилдүүлүк, кош тилдүү билим берүү, билингвизм, кош тилдүү жогорку билим, көп тилдүүлүк, көп тилдүү билим берүү

ÖZ

Yazar : Cıldız MAMIROVA
Üniversite : Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Bilim Dalı : Eğitim Bilimleri
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : xvi+101
Mezuniyet Tarihi : 06.06.2012
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Nurbübü ASIPOVA

KIRGIZİSTAN'DA İKİ DİLLİ YÜKSEK ÖĞRETİMİN DURUMU VE SOSYAL-PEDAGOJİK GELİŞME EĞİLİMİ (BİŞKEK YÜKSEK ÖĞRETİM KURUMLARI ÖRNEĞİNDE)

Araştırmada, yukarıda belirtilen öğretim kurumlarında 2 dilde eğitim verilmesinin ve iki dilde öğrenim gören öğrencilerin öğrenim sürecinin özellikleri, çift dilli eğitimin sorunları, avantajları ve dezavantajlarının ortaya konulmasına çalışılmıştır. Bu araştırma giriş bölümü, muhtevasında altı alt başlığı barındıran 2 bölüm ve araştırma sürecinde toplanan bilgi ve tecrübelerin ışığında ortaya çıkan öneriler bölümünden oluşmaktadır. Birinci bölümde çift dilliliğin dilbilimsel yönü ile ilgili bilgi vermeye çalışılmıştır. Çift dillilik olgusunun sosyal-dilbilim ve psikoloji-dilbilim açısından anlamı ve açıklamaları, incelemeler sonucu ortaya çıkan ayırt edici özellikleri doğrultusunda sınıflandırılma türleri açıklanmaya çalışılmıştır. Bunun yanında çift dilliliğin eğitimde kullanılması ve bu konuda Kırgızistan ve değişik ülkelerdeki örnekler hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde yüksek öğretimde çift dilli eğitimin özellikleri ve gelişiminin sosyal-pedagojik şartları hakkında söz edilmiştir. Bişkek yüksek öğretim kurumlarında çift dilli yüksek öğretimin tarihi ve özellikleri, ortaya çıkış sebepleri, çift dilde öğrenim gören öğrencilerin psikolojik özellikleri hakkında düşünceler ortaya konulmuştur. Çift dilli yüksek eğitimin avantajları ve dezavantajları ile ilgili üniversite öğrencilerinin düşüncelerini öğrenmek amacıyla yapılan anket sorgulaması ve onun sonuçları açıklanmıştır. Çalışmanın son kısmında iki dilli yüksek öğretimin gelişimini sağlamak için tekliflere yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: iki dillilik, iki dilli eğitim, iki dilli yükseköğretim, çift dillilik, çok dillilik, çok dilli eğitim

АБСТРАКТ

Подготовила	: Жылдыз МАМЫРОВА
Университет	: Кыргызско-Турецкий университет «Манас»
Направление	: Педагогика
Характер работы	: магистерская диссертация
Количество страниц	: xvi+101
Дата окончания	: 06.06.2012
Научный руководитель	: д.п.н., профессор Нурбубу АСИПОВА

Современное состояние и социально-педагогические основы развития билингвального высшего образования в Кыргызстане (на примере высших учебных заведений города Бишкек)

Исследовательская работа посвящена двуязычному образованию в вузах г. Бишкек. Были исследованы особенности двуязычного образования, проблемы, возникающие при обучении на двух языках. Была проведено анкетирование среди студентов и разработаны рекомендации по развитию двуязычного высшего образования. Работа состоит из введения, двух глав, шести параграфов, заключения и предложений, выработанных на основе собранного материала и опыта в процессе исследования данной проблемы.

В первой главе представлен краткий обзор двуязычия как лингвистического явления. Приводятся определения и характеристики двуязычия как социолингвистического и психолингвистического явления, несколько типов классификации по определённым признакам. Сделана попытка раскрыть значение двуязычия в социальном опыте народа. Также дана некоторая информация из местного и мирового опыта по двуязычию как феномен лингвистики и как инструмент образования. x

Во второй главе под заголовком особенности двуязычного высшего образования и социально-педагогические основы его развития повествуется из истории двуязычного образования в Кыргызстане. Также автор попытался определить характерные особенности двуязычного образования, психолого-педагогические характеристики студентов из двуязычных групп. В этой же главе анализируются результаты проведенного анкетирования среди студентов двуязычных вузов.

В конце исследования заключение и рекомендации, выработанные по итогам анализа научного материала по данному вопросу и результатам анкетирования.

Ключевые слова: двуязычие, двуязычное образование, двуязычное высшее образование, высшее образование, билингвизм, билингвальное образование, многоязычие, многоязычное образование

ABSTARCT

Author : Zhyldyz MAMYROVA
University : Kyrgyz-Turkish "Manas" University
Direction : Education
Kind of work : Master Thesis
Quantity of pages : xvi+101
Graduation date : 06.06.2012
Supervisor : PhD in Educational Sciences, Professor Nurbubu ASIPOVA

STATE AND SOCIALLY-PEDAGOGICAL BASES OF DEVELOPMENT OF BILINGUAL HIGHER EDUCATION IN KYRGYZSTAN (ON THE EXAMPLE OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF BISHKEK CITY)

Subject of research work is the present condition of bilingual education in higher educational institutions or Bishkek, features and the problems arising at education in two languages. Also has been conducted research on studying of student's opinions on this question and recommendations about development of bilingual higher education are developed. Work consists of the introduction, two chapters, six paragraphs, the conclusion and offers, on the basis of the collected material and experience in process of researching the problem. In the first chapter the short review bilingualism as linguistic phenomenon is presented. Definitions and characteristics of bilingualism as socially-linguistic and the psycholinguistic phenomenon, some types of classification by certain signs.

The meaning of bilingualism in social experience is opened. Also some information from local and world experience on bilingualism as a phenomenon of linguistics and as the education tool is given. In the second chapter under heading of feature of bilingual higher education and socially-pedagogical bases of its development is narrated from history of bilingual education in Kyrgyzstan. Also the author has tried to define prominent features of bilingual education, psychology-pedagogical characteristics of students from bilingual groups. In the same part results of the spent questioning among students of bilingual higher educational institutions are analyzed.

In the end of research the conclusion and the recommendations developed following the results of the analysis of a scientific material on this point in question and results of questioning.

Keywords: bilingual education, bilingual higher education, higher education, bilingualism, multilingual education, multilingualism